

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Shoftim

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5565 [1804/1805]

U

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9656

אללער איהרר פיינדע אומהער .
(לה) צייגטן זיך אויך ניכט גפעליג געגן
דאז הויז ירובעל גרעונ'ס, אהנגאכטט
אללר וואהלטאהטן, דיא ער ישראל
ערצייגט האטע .

ט (א) אבימלך זעהן ירובעל'ס גינג
נאך שכם, צו דען ברירדן זיינר
מוטר, רערטע מיט איהנן, אונד מיט
דער גאנצן פאמיליע זיינר מוטר פאטרס,
אונד שפראך: (ב) שטעללט דאך דען
פארנעהמן שכם'ס פאר: וואס איזט
בעסר פיר אייך? אב זיבנציג לייטע,
אלע זעהנע ירובעל'ס איכר אייך הערשן,
אדר ווען איינר נור אייער הערר זייא?
בדענקט דאך דאס איך אייער ביין אונד
פלייש בין (נאהר אנפירוואנדרט) .

(ג) דיא ברירד זיינר מוטר, רערטן
אויך זיינטוועגן, מיט דען פארנעמן
שכם'ס אללע דיזע ווארטע, אונד איהר
הערץ ווארדע דעם אבימלך גגיגט,
דען זיא שפראכן: ער איזט יא אונזר
פירוואנדרט. (ד) זיא שענקטן איהם
זיבנציג זילברשטיקע, אויס דעם טעמפל
דעם

אויביהם מסביב: (לה) ולא
עשו חסד עם בית ירבעל
גדעון ככל המצוה אשר עשה
עם ישראל:

ט (א) וילך אבימלך בין
ירבעל שכמה אל אחי אמו
וידבר אליהם ואכל משפחת
בית אחי אמו לאמר:
(ב) דברו נא באזני כל בעלי
שכם מה טוב לכם המשל בכם
שבעים איש כל בני ירבעל אם
משל בכם איש אחד וזכרתם
ביעצמכם ובשרכם אני:
(ג) וידברו אחי אמו עליו באזני
כל בעלי שכם את כל
הדברים האלה ויט לבם אחרי
אבימלך כי אמרו אחינו הוא:

(ד) ויתגורלו שבעים כסף מבית

בעל

ב א ו ר

למשל. וטעם בעלי שכם כיון שכתב רד"ק
אדאי העיר וגדולי. ואולי אמר בעלי שכם
על הלויס אשר להם העיר, כי עיר מקלט
היתה, ולהם ידברו לא אל שאר העם הדריס
זה, כי הכל תלוי צם, שהם אדוני העיר .

ט (ב) המשל בכם שבעים איש, לא
מכאנו שהתכסאו בני גדעון למלוך,
אדרבה אמר גדעון לא אמול אחי בכם, ולא
ימשול בני בכם, לא הערים אבימלך להכניס
קנאה בלב בעלי שכם למען ישמוהו להם

מ כ ל ל י ו פ י

כחובה ובלא קידושין: (לה) עם בית ירבעל גדעון, די הי' כאחד, אלא שמנהג
הלשון כן במקומות לרוב ההודעה:

ט (א) שכמה, בתוס' ה"א ונשאר בשו"א כמו שהי' שכם טרם התוספות, ונשאר
הכ"ף בסגנון ל' כמו שהי', ונשתנה כן לפי שהוא שם עיר להפריש בינו ובין דרך
ירצחו שכמה שהוא בסגנון ל': (ב) בעלי שכם, כו' וי'ת יחבי שכם: (ד) ופרוים,
פי'

מכ
מלו
ובני
אלו
מק
מה
הור
ונב
הכו
פי'
פחו
ובס
מצו

בַּעַל בְּרִית וַיִּשְׁכַּר בָּהֶם אֲבִימֶלֶךְ
 אֲנָשִׁים רִיקִים וּפְחוּזִים וַיִּלְכוּ
 אַחֲרָיו : (ה) וַיָּבֵא בֵּית אָבִיו
 עֲפָרְתָה וַיְהַרְגֵהּ אֶת אָחִיו בְּנֵי-
 יָדָבְעֵל שִׁבְעִים אִישׁ עַל-אָבִן
 אַחַת וַיִּהְיֶה יוֹתָם בֶּן-
 יָדָבְעֵל הַקָּטָן כִּי נִחְבָּא :
 (ו) וַיֵּאָסְפוּ כָּל-בְּעָלֵי שָׂכָם וְכָל-
 בֵּית מְלוּא וַיִּלְכוּ וַיִּמְלִיכוּ אֶת-
 אֲבִימֶלֶךְ לַמֶּלֶךְ עִם-אֱלֹהֵי מִצְרַיִם
 אֲשֶׁר בְּשָׂכָם : (ז) וַיִּגְדּוּ לַיּוֹתָם
 וַיִּלְךְ וַיַּעֲמֵד בְּרֹאשׁ הַר-גִּרְזִים

דעם בעל ברית , דאפיר מיהטעטע זיך
 אבימלך נידריגע , לייכטויניגע מענשן ,
 דיא איהם פאלגטן , . (ה) גינג דאן
 און זיין פעטרליכס הוין , נאך עפרה ,
 אונד ערשלוג זייגע ברודר , דיא זעהנע
 ירובעל'ס , זיכנציג פערסאנן , אויף
 איינן שטיין , נור וותם , דער קלוינרע
 זאהן דעם ירובעל , בליב לעבן , זוויל
 עד זיך פֿרשטעקט דזאמע . (ו) דא
 פֿרזאמלטן זיך אללע פֿארנעהמן שכס'ס ,
 אינד גאנץ בית מלוא , גינגן הין , אונד
 קרענטן אבימלך צום קעניגע , אין דעם
 אלטן האין בייא שכס . (ז) אלס מאן
 עם יותם זאגטע , גינג עד הין , שטעלטע
 זיך אויף דיא שפינע דעם בערגס גרזים ,
 ערהוב זיינע שטימע , אונד ריף איהנן

וַיִּשָּׂא קוֹלוֹ וַיִּקְרָא וַיֹּאמֶר לָהֶם

שמעו

באור

רשי

ט (ד) ופוחזים . כהולים במעשיהם לעשות
 בלא תבונה : (ו) עם אלון מוצב . מישר
 קמת

(ד) רקים , רקים מכל חכמה , רקים מכל
 טובה . ופוחזים , כפירש"י כהולי במעשיהם
 לעשות בלא תבונה . זהמלה מן פחו כמים .
 (ה) ויוחר יותם , נותר מהשבעים , ושבעים חסר אחד הרג , אף על פי שאמר שבעים ,
 מנהג הלשון הוא שלא לפנות מסיפור הכולל בעבור אחד , כמו כל הנפש הבאה ליעקב
 מזרימה שבעי' (בראשי' מ"ו כ"ד) וכן ארבעים יכנו (דברים כ"ג) (רד"ק) . (ו) בית
 מלוא , לדעת ת"י היא שם עיר ולא יעתקיהו כדרכו בכל שם עמם , ואיננו כן מן המלוא
 וביתה (ש"ב ה' ט') ודבריו , כי את אלהת"י מליטא . ובעקבותיו הלכתי בתרגומי . עם
 אלון מוצב , אלל אלון , ולדעתיה הוא אלון מוצב הוא אלון מורה אלל שכס , כמו שאמר עד
 מקום שכס עד אלון מורה (בראשית י"ב) . והוא מישר כטוב באלנות , בל"א (האין) עיין
 מה שכתבתי (ביהושע כ"ד כ"ו) . ונקרא כאן מוצב על שם שהאלוכים שבו חזקים וישינים , כי
 הוראות שורש יכב , עמידה וקיום ימים רבים , וכן נקרא מגדל-עז , אשר ממנו נזרים על עיר
 מוצב , כמו ונרתי עליך מוצב (ישעיה כ"ט ג') , ע"ש חזקו ותקפו לעמוד ימים רבים , וע"פ
 הכוונה הזאת תרגמתי . ודעת רש"י כת"מישר שהיה בו מלכות , ויהיה תרגומו : (אין דער
 דענקמעהלר

מכלל יופי

פי' קלים קלי הרעת , וכפי' קלים מתנועעים על טרפס שלא הי' להם במה יחוו , מן
 פחו כמים , וי"ח סריקין ובסירין , סריקין ר"ל רקים כמו בוקי סריקי בדבריו רז"ל ,
 ובסירין פי' נבויים , תרגום כי דבר ה' בזה בסר : (ה) כי נחבא , פועל עבר : (ו) און
 מצב , בתרגומו מישר ופי' שהי' באוהי מישר דרר מוצב כמו אבן או זולתה ויחם
 3 13 זג א המישור

צו יאונד שפראך : הערט מיך , פֿאַר געטע שכם'ס ! דאס אייך אויך גאט הערע . (ח) איינסטיגינג דאז גהעלצע הין , איינ קעניג איכר זיך צו זאלכן , דא שפראך עס צום אלבוים : זיין קעניג איכר אונס ! (ט) דער אלבוים אכר אנטווארטעטע : האבע איך עטווא מיינע פֿעטיגקייט פֿרלאָהן , וואָמיט מאַן גאָט אונד מענשן עהרט , דאס איך הינגעהן זאלטע , אונד אונד הויג לעבן , איכר דאז גהעלצע ? (י) דא שפראך דאז גהעלצע צום פֿייגנבוים : קאם רוא , אונד זיין אונד קעניג ! (יא) אלליין דער פֿייגנבוים גאב צור אנטווארט : האבע איך עטווא מיינע זיסגקייט , מיינע טרעפֿלעכע פֿרוכט באַרקייט פֿרלאָהן , דאס איך הינגעהן , אונד אונד הויג לעבן זאלל , דעם גהעלֿ

שמעו אלי בעלי שכם וישמע אליכם אלהים : (ח) הלוח הלכו העצים למשח עליהם מלך ויאמרו לזית מלוכה (מלכה ק) עלינו : (ט) ויאמר להם הוצי את ידך את יד שני אשר בי יכברו אלהים ואנשים והלכתי לנוע על העצים : (י) ויאמרו העצים לתאנה לכראת מלכי עלינו : (יא) ורתאמר להם התאנה החדלתי את מתקי ואת תנובת השובה והלכתי לנוע

באור

רשי

דעקמערה פאלן ענכע) . (ט) החדלתי , ה"א התימה , ובסוף כמו האכזבי הריתי (במדבר י"א י"ב) , וכן ת"י "האשבו לנוע , ת"י למענד מלכו , בל"א (דען קעניג פו שפילן) . וטעם לכוע , כי המושל הכדיק יסוד עין נהכרס מטובו הפרעו להשיג תמיד על הכלל , ואז אי אפשר לו להיות זוקט ובוטח כל ימיו , כ"א עמל ויגע תמיד להכין את כל הכעסה מקרה ארטי עד קנייה באופן , שתצמח ממנו טובה לארצו ולעמו . ואמר הוית , מה לילדרוף אשר כבוד המלוכה אשר נכדה עמל ויגיעה מבלי מנחא מרגוע כל הימים , ללא טורח , כי מבלעדו זאת יכבדו בני אהים ואכשי' יכבדו אהי' ואכשי' , בכר שמדליקין בשמן זית לפני אהים ואכשי' . או מקריבין שמן במנחו' לאהי' , ואכשיס יאכלו אותו (ד"ק) .

קמחא מישור שהיו בני מצבות : (ח) הלוח הלכו העצים . פסל הוא . לזית . עתמילא בן קבו הכא משנט יהודה שקרא זית שנאמר זית דעכן יפס פרו תואר וכו' : (ט) דשני . לשון שומן : (י) למלכה . דבורה : (יא) את מתקי . דכש דבורים

מכלל יופי

המישור אל אותו הדבר המוצב להכרת המקום בו : (ח) מלכה עלינו קרי מלוכה כתיב , ואחד הוא : (ט) החדלתי , מבנין הפעיל וקמץ החי' תלחפארר , ובמכלל אמר שהם מפוארים : כי הראוי בהם החדלתי , כפלים העמדותי , והנכון שהם מבנין הפעל , ולוליה החי' שהיא גרוני' ה' החדלתי . בקמץ ה"א , אבל בגלל החי' הוסכה הקמץ להחי' , כמו כי החליתי , אע"פ ששם ה"א בקמץ וכאן בסגול , אין לחוש ע"ז , כי תנועת ה"א היא רק להאריך , ומה לנו אם תרחב קריאת הח' מפני תנועת קמץ , אם מפני סגול , ור"ל החדלתי מרשני וכפי' חפי' שניהם : (יא) מתקי , המסבקי' , והוא שם : (יו) עליכם

לְנוֹעַ עַל-הָעֵצִים : (יב) וַיֹּאמְרוּ
הָעֵצִים לְגִפְן־לְכִי-אֶת־מְרוֹכֵי
עֲלִינוּ : (יג) וַתֹּאמֶר לָהֶם הַגִּפְן־
הַחֲדָלְתִּי אֶת-תִּירוֹשֵׁי הַמִּשְׁמַח
אֱלֹהִים וְאֲנָשִׁים וְהִלַּכְתִּי לְנוֹעַ
עַל-הָעֵצִים : (יד) וַיֹּאמְרוּ כָל-
הָעֵצִים אֶל-הָאֶטֶד לֵךְ אִתָּה
מִלֶּךְ-עֲלִינוּ : (טו) וַיֹּאמֶר הָאֶטֶד
אֶל-הָעֵצִים אִם בְּאֵמַת אֲתֶם
מִשְׁחִים אֲתִי לְמֶלֶךְ עֲלֵיכֶם כֹּאֲנִי
חֲסוּ בְעָלֵי וְאִם-אֵין הִצֵּא אִשׁ
מִן-הָאֶטֶד וְתֹאכַל אֶת-אֲרוֹנִי
הַלְבָּנוֹן : (טז) וַעֲתָה אִם-
בְּאֵמַת וּבְחַמִּים עֲשִׂיתֶם וְתִמְלִיכוּ
אֶת-אֲבִימֶלֶךְ וְאִם-טוֹבָה
עֲשִׂיתֶם עִם-יִרְבֵּעַל וְעִם-בִּיתוֹ
וְאִם-כְּגִמּוֹל יִדּוּ עֲשִׂיתֶם לוֹ :
(יז) אֲשֶׁר-נָלַחַם אָבִי עֲלֵיכֶם
וַיִּשְׁלַךְ אֶת-נַפְשׁוֹ מִנְּגֹד וַיִּצַל

גדעלצעס וועגן ? (יב) דא רעדטע
דאז גהעלצע דען וויינשטאק אן : קאם
דוא , אונד זיין קעניג איבר אונס !
(יג) דער וויינשטאק גאב צור אנט-
ווארט : האט עטווא מיין מאסט אויפ-
גהערט , דער גאט אונד מענשן ער-
פרייעט , דאס איך דזינגעהן , מיר
אונרוהע קויפן זאל , דעם גהעלצעס וועגן ?
(יד) ענדליך שפראך דאז גאנצע גהעל-
צע צום דאָרנבוש : זאָ קאם דען דוא ,
אונד זיין אונד קעניג ! (טו) דא
אנטווארטטע דער דאָרנבוש דעם גהעל-
צע ! ווען איהר אין וואהרהייט , מיך
צום קעניג איבר אייך זאלבן וואלט ,
זאָ קאמט אונד שיצט אייך אין מינים
שאטן ; וואָ ניכט , זאָ געהע פֿייער
אויס דעם דאָרנבוש , אונד פֿרצעהרע
דיא צערדן דעם לבנון . (טז) ווען איהר
נון טרייט אונד רעדליך גהאנדעלט
(פֿוהר יוחס פֿארט) אינדעם איהר
אבימלך קרענטעט ; ווען איהר האדורך ,
ירובעל אונד זינים הויזע , וואָהלטאָהט
ערצייגט , איהם נאך זינים פֿרדינסטע
לאָהנט ; — (יז) מיין פֿאָטר דער
פֿיר אייך גקעמפֿט , זיין לעבן דאהין
גוואָרפֿן (גוואגט) , אונד אייך אויס
מדינ'ס

אתכם

רשי

דבורים : (יב) לגפן * גדעון שהול מורע יוסף
שכחמו בו בן פורח כנסן דכניב וכו' : (יג) המשמח
אלהים . שאין אומרים הלויס שיר על הקרבן אלא
על הנסכים : (יד) אל האטד . ספי"כא בלע"ו
(פוא ל"א דארן בוש , וכן ש"א י"ג) : (טו) אם
באמת

באור

(יג) המשמח אלהים ואנשים , דרשו רז"ל
בברכות (ל"ה ע"א) שאין אומרים שירה לא על
היין, שכחמו המשמח אלהים כו' . (יז) אשר
כלחם אבי , שעורו אבי אשר כלחם , והפסוק
הזה והבא אחריו הפסק במאמר יותם , כי
תכלית מאמרו אם באמת ובתמים עשיתם כו' שמחו באבימלך כו' , ואם אין כו' אלא הרעה
אשר גמלו לאביו מלאה כל כך את נפשו והכבירה את לבו , עד כימדי דברו בה לא
יכול התאפק מלגביר אותה בכל תוקף וסוּק כאשר מלאה נפשו ממנה , ואמר : אבי אשר
כלחם ב יג 2

מדינ'ם האנד גרעטט : (יח) אונד
 איהר טאכט אייך הער איכר מיינס
 פֿאַטר'ס הווע, ערשלאַגט זיינע זעהנע,
 זיבנציג פֿרסאַנגן אויף איינן שטיין, אונד
 קרענט אבימלך, זיינר שקלאַפֿין זאָהן,
 איכר דיא פֿאַרנעמען שכמ'ס, בלאָס —
 נוייל ער אייער פֿרוואַנדטער איזט . —
 (יט) ווען איהר נון טרייא אונד רעדליך
 גהאַנדלט, אַן ירבעל אונד זיינס הויוע,
 הייטיגס טאַגס : זאָ פֿרייעט אייך
 אבימלכ'ס, אונד ער פֿרייע זיך אייך
 איידער ; (כ) וואָ אַברניכט, אָ! זאָ
 פֿאַהרע פֿייער אויס אבימלך, אונד
 פֿרצעהרע דיא בויצער שכמ'ס, אונד
 ויידרום פֿייער אויס שכמ'ס בויצרון,
 אונד בית מלוא, אונד פֿרצעהרע
 אבימלך . (כא) הירויף איילטע יוחם
 דאָפֿאַן, אונד פֿליכטעטע זיך נאָך באר,
 אונד בליב דאָ אום פֿאַד זיינעם ברודר
 אבימלך זיכר צו זיין . (כב) אַלס
 אבימלך דרייא יאהרע איכר ישראל
 גהערשט האַטע . (כג) שיקטע גאַט
 אייגן

אַתְּכֶם מִיַּד מִדָּיָן : (יה) וְאַתֶּם
 קָמְתֶם עַל-בֵּית אָבִי הַיּוֹם
 וְהִהְרַגְוּ אֶת-בְּנֵי שִׁבְעִים אִישׁ
 עַל-אָבִן אֶחָת וְהִתְמַלִּיכוּ אֶת-
 אֲבִימֶלֶךְ בֶּן-אִמְתּוֹ עַל-בְּעָלָי
 שְׁכָם כִּי אֶחֱיָכֶם הוּא :
 (יט) וְאִם-בְּאִמְתּוֹ וּבְתָמִים
 עֲשִׂיתֶם עִם-יָרֵבֶעֶל וְעִם-בֵּיתוֹ
 הַיּוֹם הַזֶּה שְׂמַחוּ בְּאֲבִימֶלֶךְ
 וְיִשְׂמַח גַּם הוּא בְּכֶם :
 (כ) וְאִם-אֵין הִצֵּא אִישׁ מֵאֲבִימֶלֶךְ
 וְהֹאכַל אֶת-בְּעָלָי שְׁכָם וְאֶת-
 בֵּית מְלֹוא וְהִצֵּא אִישׁ מִבְּעָלָי
 שְׁכָם וּמִבֵּית מְלֹוא וְהֹאכַל אֶת-
 אֲבִימֶלֶךְ : (כא) וַיָּנֶס יוֹחָם וַיִּבְרַח
 וַיֵּלֶךְ בְּאֶרֶץ וַיִּשָׁכ שָׁם מִפְּנֵי
 אֲבִימֶלֶךְ אֶחָיו : (כב) וַיֵּשֶׁר אֲבִימֶלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל שְׁלֹשׁ

שָׁנִים : (כג) וַיִּשְׁלַח אֱלֹהִים רוּחַ

רעה רש"י

באור

באמת . שאני הגון למלכות : (כב) וישר * על
 כלחם כוהג דבנות ובנאסה : (כג) רוח רעה *
 שכלה

כלחם צשכלכם, ואשר חרף כפשו למות
 למענכם, באציה צנדתס עתה, ותהרגו את
 בניו, ותמליכו את בן אמתו, לא מחכמתו
 ויושר לבבו, אף לא על אשר הביל אתכם מיר אויב, איך כל, אך בקרתם בו כי אחיכ' הוא .
 (כ) תצא אש, ענינו כמו כי אש יצא מחשבון אכלה ער (במדבר כ"א כ"ח) . (כב) וישר,
 לחומר וישפוט כי לא שפט אותם צנדק ובמשפט, ומלת וישר קל מכייע"ן, על משקל
 וישר . (כג) רוח רעה, שגאה, טלכ"ס

מכלל יופי

(יז) עליכם, בעבורכם : (יט) ואם באמת ובחמי', הכפל לאורך הדברים באמצע :
 כיכבר אמר בן למעלה : ובחמים, שם לא חואר, וכן ועבדו אותי בחמים ובאמת :
 (כב) וישר, לשון שררה ולפי שמלך מעצמו ולא מלך על כל ישראל כתיב וישר :

שופטים ט

תרגום אשכנזי לה

רָעָה בֵּין אַבְיִמֶלֶךְ וּבֵין בְּעֵלִי
 שָׁכָם וַיִּבְגְּדוּ בְּעֵלִי שָׁכָם
 בְּאַבְיִמֶלֶךְ : (כד) לָבוֹא חֲמִס
 שִׁבְעִים בְּנֵי יִרְבֵּעֵל וְרָמָס לְשׁוֹם
 עַל-אַבְיִמֶלֶךְ אֲחִיהֶם אֲשֶׁר הָרַג
 אוֹתָם וְעַל בְּעֵלִי שָׁכָם אֲשֶׁר-
 חִזְקוּ אֶת-יָדָיו לְהָרַג אֶת-אֲחָיו :
 (כה) וַיִּשְׁיִמוּ לוֹ בְּעֵלִי שָׁכָם
 מְאָרְבִּים עַל רֵאשֵׁי הַהַר
 וַיִּגְזְלוּ אֶת כָּל-אֲשֶׁר-יָעִבַר
 עֲלֵיהֶם בְּדַרְךְ וַיִּגְדּוּ לְאַבְיִמֶלֶךְ :
 (כו) וַיָּבֹא גַעַל בֶּן-עֶבֶד וְאֲחָיו
 וַיַּעֲבְרוּ בְּשָׁכָם וַיִּבְטְחוּ-בּוֹ בְּעֵלִי
 שָׁכָם : (כז) וַיִּצְאוּ הַשְּׂדֵה וַיִּבְצְרוּ
 אֶת-פְּרִמְיָהֶם וַיִּדְרְכוּ וַיַּעֲשׂוּ
 הַלּוּלִים וַיָּבֹאוּ בֵּית אֱלֹהֵיהֶם
 וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּקְלְלוּ אֶת-

אינן בעון גייסט (צוויטראכט), צווישן
 אבימלך אונד דען בויצרון שכס'ס, דאס
 זיא איהם אונטרייא וואורדן .
 (כד) דאמיט דיא, אן ירבעל'ס ויבנציג
 זעוונע פראיבטע נוואלדטאהט, אונד
 איהרע כלודשולט, אויף איהרן ברודר
 אבימלך קאמע, דער זיא אומגבראכט,
 אונד אויף דיא בויצר שכס'ס וועלכע
 איהם דאצו בהילפליך ווארן, זיינע
 ברודר צו מארדן . (כה) דיא פארא-
 נעהמן שכס'ס שטעלטען איהם אויפ-
 לוירער, אויף דיא בערגשפיצן, וועלכע
 צוגלייך אללע פראיברייזנדן ברויבטן,
 אונד עס וואורדערעס אבימלך בריכטט,
 (כו) אום דיוע צייט רייזטע געל דער
 זאָהן דעס עבד, מיט זיינן ברודרן רוך
 שכס, דיום שענקטן דיא פארנעהמן
 שכס'ס איהר פארטויען, (כז) גינגן
 נוו הינוים אויפ'ס פעלד, הילטן וויינ-
 לעזע, קעלטרטן, שטעלטן פארירן-
 פעסטע אן, גינגן אין איהרע טעמפל,
 אסן אונד טראנקן, אונד פראכטעטן
 אבימלך

רשי אבימלך

באור

טנאה טלכ"ט בלע"ו (בארתי בקהלת ח' ו') :
 (כו) געל בן עבד * מאומה אחרת היס :
 (כז) ויעשו הלולים * ועבדן חינוין :
 (כח) מי
 זנגדו צו בעלי שכס למען בוא חמס הנעשה לשבעים בני ירובעל על ראש אבימלך, ועל בעלי
 שכס אשר חזקו את ידיו * (כה) מארבי, אשר יארצו לדמו, ואיתם המארבים גזלו את העובר
 לאמר * אין לנו מושל ושוטר, כטוב בעינינו נעשה * ויגד לאבימלך, את אשר יעשו בעלי שכס,
 ואשר יארצו לדמו, וכשמר מבוא שמה * ונעת הריא איתרמי שעבר געל בשכס * (כו) בן עבד,
 שם אביו עבד, וכן דעת ת"י שתרנס צר עבד, ולא עבדא * וכתב רש"י שלא היה מישראל, וכראין
 דכריו * ויתכן שהיה ממטפת חמור אבי שכס, ורצה להסיב אליו הממשלה על העיר אשר
 היתה לאבותיו מימי קדם, לכן אמר עבדו את אבשי חמור * אע"פ שרצו בני יעקב את חמור
 ואת שכס בנו, הלא שבו את טכס, ואפשר הי' בתוכם מגזע חמור * (כו) ויבצרו, כי היו יראים
 מאבימלך לכאף השדה ולבנור כרמיהם, ובעזרת געל ואחיו יכאף (רד"ק) * הלולים, משתה
 ושמחה, ובדחו"ל נקרא בית משת' הילולא * ויקללו, הזכירו שם אבימלך כבזיון כטוב לבס במשתה
 היין

אבימלך • (כח) געל זעהן עבד'ס זאגטע : ווער איזט אבימלך ? וואס הינגעגען שכם ? דאס וויר איהם דיהנן זאלטן • ער איזט יא נור איין זעהן ירבעלס , אונד זכול נור זיין שטאט האלטער • דיהנט ליבר , דען אבקעמלינגן חמור'ס , שכם'ס פאטרס , ווארום זאללן וויר איהם דיהנן ? וויר ! (כט) ווערע נור דיוס פאלק אין מיינר גונאלט , איד ווירדע דען אבימלך כאלד וועגעשאפט האבן • ער לים הירויף דעם אבימלך זאגן : פֿרשטערקע דיין העער , אונד ריקע אויס ! (ל) אלס דער שטאטהאלטר זכול , דיא ווארטע דעם געל הערטע , ענטבראנטע זיין צארו : (לא) ער שיקטע זאגליך באטען אן אבימלך נאך תרמה , אונד לים איהם זאגן : זייע ! געל עבד'ס זעהן , איזט מיט זיינן פריהרן נאך שכם גקאמן , אונד ברינגט דיא שטאט ווירר דיק אין אויפֿרוהר : (לב) בריך גון אויף דעם באור גאבטס

אבימלך : (כח) ויאמר געל בן עבד מי אבימלך ומי שכם כי נעבדנו הלא בן ירבעל וזבל פקידו עבדו את אנשי חמור אבי שכם ומדוע נעבדנו אנחנו : (כט) ומי יתן את העם הזה בידי ואסירה את אבימלך ויאמר לאבימלך רבה צבאה וצאה : (ל) וישמע זבל שר העיר את דברי געל בן עבד ויחר אפו : (לא) וישלח מלאכים אל אבימלך בתרמה לאמר הנה געל בן עבד ואחיו באים שכם והנם צרים את העיר עליך : (לב) ועתה קום לילה אתה רשעים והעם

(כח) מי אבימלך ומי שכם • מי אבימלך להי' שה' צ' סכם ומי שכם להי' עבד' לאבימלך הלא בן ירבעל הי' אבימלך והי' מן יצקרת אפי' הינזיהי' וזכול פקידו' וזה פקי' הי' שסמו זכול פקידו של אבימל' הוא וזרכיו אין לו מססט מלוכה בעיר ואף פקידו אינו כלום • עבדו את אנשי חמור • אס בחתם לקנות לכס אדונים באו ועבדו את אנשי חמור שהיה נכח הארץ מקדם : ומדוע נעבדנו • לאבימלך : (כט) ויאמר לאבימלך • ויאמר געל בסני זכול להודיע לאבימלך : רבה צבאך וצאה • מן הסקוס שחתם סס ונדאס את גדולתך : (לא) בתרמה • כמו בתרמה בתרמית כלומר בלט ונסתר : (לד) ארבעה עושים את אנשי העיר לצרים וקמים עליך • (לג) כאשר

היין • (כח) מי אבימלך , הנכון כפירש'י מי אבימלך להיות שה על שכם ? ומי שכם , שהיא עיר ואס , להיות עבדים לאבימלך • הלא בן ירבעל , איננו כי אס בן ירבעל , ואין פקידו אלא זכול , ומה יתרון לו כי נעבדנו ? עבדו את אנשי חמור , אנשים היוצאים מחמור שהיה נכחי הארץ , להם יאתה המלוכה • (כט) ויאמר , ע"י שליח' (לא) בתרמה , יתכן כמו שהביא רד"ק בשם אביו , כי היא ארומה , שכאמר , וישב אבימלך בארומה , (להלן מ"א) וכן דעת הדלג"ש הוא שס מוקום • צרים

מ כ ל ל י ו פ י

(כח) געל בן עבד , גוי הי' וכוה את אבימלך : (כט) רבה , בא בסגו"ל שלא כמנהג , והראוי בציר"י : (לא) בתרמה , כמו במרמה , ושרשו רמה , והה"א לנקבה וזכ"ת ברו כלו' בסתר שלא הרגישו בו אנשי שכם , או כו' לפי שלא נמצא זה המשקל בנחי הלמ"ד : צרים את העיר עליך , בעבורך , והענין כשם שיקרא מצור כש צרים

והעם אשר אתך וארכ בשדה:
 (לג) והיה בבקר כזרח השמש
 תושבים ופשטה על העיר
 והנה הויה והעם אשר אתך
 יצאים אליך ועשית לו כאשר
 המצא ידך: (לד) ויקם אבימלך
 וכל העם אשר עמו לילך
 ויארכו על שכם ארבעה
 ראשים: (לה) ויצא געל בן
 עבר ויעמד פתח שער העיר
 ויקם אבימלך והעם אשר אתו
 מן המארכ: (לו) וירא געל
 את העם ויאמר אל זבל הגנה
 עם יורד מראשי ההרים ויאמר
 אליו זבל אתה צל ההרים אתה
 ראה באנשים: (לז) ויקף עוד
 געל לדבר ויאמר הנה העם
 ירדים מעם טבור הארץ וראש-

אחד רש"י

(לד) ארבעה ראשים * ד' כמות: (לו) מעם טבור הארץ - מעם תוקפא דארעא מהר הגבוה שכולם

נאכטם, מיט דעם פאלקע, וועלכס
 דוא בייא דיר האסט, אונד לעגע דיר
 אין הינטר האלט אים פעלדע. (לג) דעם
 טארגנס מאכסט דוא דיר אויף מיט
 זאנענאוויפאנג, ברייטסט דיר אויס
 אום דוא שטאט, ווען דאן ער מיט
 וינס פאלקע, געגן דיר אויסציהט, זא
 טוהע איהם וואס דייע קרעפטע פֿר
 מעגן. (לד) אבימלך בראך אין דער
 נאכט אויף, מיט דעם פאלקע, דאן ער
 בייא זיך האטע, אונד לעגטע זיך בייא
 שכס אין הינטר האלט, אין פיער אב
 טוילונגן. (לה) אלס נחגעל אויסציהן
 וואלטע, אבר נאך אים איינגאנגע דעם
 שטאטטאהרם שטילע הילט, דא מאכטע
 זיך אבימלך מיט זיינן ליטמן פאם הינטר
 האלטע הערפאך. (לו) געל במערקע
 טע דאן פאלק, אונד שפראך צו זבול:
 זיהע! עם קעמט פאלק פאן דען שפיצן
 דער בערגע הראב. זבול אנטווארטטע:
 דוא זיהסט דען שאטן דער בערגע פֿיר
 מענשן אן. (לז) אבר געל פֿוהר פֿארט
 אונד שפראך: זיהע! דארט ציהט
 פאלק פאן דער רעהע העראב, אונד
 דא קעמט איין טרופ דען וועג, דורך
 דען

באור

(לג) כאשר תמצא ידך, כמו תמצא ידה די
 זה (ויקרא י"ב). (לה) ויצא געל, יתכן
 שהיתה היציאה הזאת עם העם אשר אתו,
 אלא וגדא יצא געל עם חילו וזבול בתוכם, כי
 הוא נכב את לב געל. והנה לא ינא עדין את העיר,
 החיל, עד יעבור העם לפניו, ונעמדוראה את
 שהטבור נאדם הוא מצוע הגוף, כן יקרא מצוע הארץ והמקו' הגבוה שבה טבור (רד"ק) ומכירו

מכלל יופי

כשצרים את העיר מבחוץ, כך נקרא מצור, כששומרים שלא יכנס בו איש:
 (לג) ופשטת, ענין הפריצה וההליכה לשלול שלל: (לח) פֿיך

דעו האין דער צייכנדייטר . (לח) דא שפראך זכול : ווא איוט נון דיין קיהנר מונר , דער דא שפראך : ווער איוט אבימלך , דאז וויר איהם דיהנון ואלן ? זיהע ! דאז איוט דאז פאלק וועלכס דוא פראכטעט האסט , ציהע נון אויס , אונד שטרייטע מיט איהם . (לט) דא צאג געל , אן דער שפיצע דער לייטע פאן שכם אונד שטריט מיט אבימלך .

(מ) ער מוסטע אכר פליהן פאר איהם , עם בליבן פילע אים קאמפפע , אונד אבימלך פראלגטע איהן ביז צום אייני גאנגע דעס טאהרם . (מא) אבימלך הילט ויך (דיוטאג) רוהיג , אין ארומה , אונד זכול פדררענגטע געל אונד זיינע ברירר , אויס זיינס אויפענטהאלט אין שכם . (מב) דען אנדרן מארגן , זאלטע דאז פאלק הינויס ציהן , אינ'ס פעלד

באור

וחזירו יושבי על שזור הארץ (יחזקאל"ס י"ב) . אלון מע/נים , יתכן שהי' זה אלון אחד אשר בו היו מתקבצים יוספים יחד מעוכני ומנחשי העת ההיא , וכן מתורגם . (מ) וירדפהו , שזור הכחוש , וינס מפניו ויפלו חללים רבים , וירדפהו אבימלך עד פתח השער . (מא) וישב אבימלך , ישב ושקט ממלחמה ביום ההוא . ויגרש זכול את געל , כבר סי' רד"ק ורלב"ג אע"פ שהיו עוד אנשי העיר נלחמיו באבימלך , ואיך הכיחו לגרש את געל אשר נלחם להם נאויביהם ? כראה שהי' קצת אנשי העיר תומכי ידי זכול ואבימלך שהיה אחיהם , וכאשר ראו כי גבר יד אבימלך , חזקה ידי התומכי ורפה ידי העם אשר כנגדם ויגרשו את געל . אך יקשה לפ"ז למה גרשוהו ולא הרגוהו על אשר הסית את העיר למרוד במלכס , והסב להם כל הרעה אשר מנאחם במלחמה ? ויפה פי' בעל כ"י , ואזיע הכה את דבריו בשיטוי קצת : לא גרש זכול את געל בפועל , שאמר לו לך מעמנו , או ע"י מלחמה , אבל הענין הזה נעשה מאליו , כי אמר געל בלבו , אבימלך מחוק ישכל בקרבנו , ומחדרים יהיה זכול לו למוקש (שעד הכה נכז זכול את לב געל , ועתה נגלה לו כירעה בלבו , כמו שאמר איה סיך כו') , לכך הלך לו משכס , מפחד זכול וסיעתו ואבימלך , סן יקראנו אסון ע"כ . ואף על פי שלא מכאנו אלא ויגרש זכול , יתכן שיעקר יראתו היה מזכול . כי הוא היה כסגר אתו בעיר , ולא יצר ממנו להרע לו , אם להציר את אנשי העיר עליו , אשר נטו עדיין אחריו , או לחפור באתו וזבאו להגיד לאבימלך . ובחרתי לתרג' כוטה לדעת הזאת . (מב) ויהי ממחרת ויצא העם , ענינו אמו העם עתה לצאת השדה מחר . והעד וירא והכ' העם ויצא הנאמר אחרי הוגד לאבימלך , ואחרו לקחו את העם והגית' במארב . ובשמע זכול

אחד בא מדרך אלון מעוננים : (לח) ויאמר איו זכול איה איפוא פיה אשר האמר מי אבימלך כי בעבדנו הלא זה העם אשר מאסתה בו צאנא עתה והלחם בו : (לט) ויצא געל לפני בערי שכם וילחם באבימלך : (מ) וירדפהו אבימלך וינס מפניו ויפלו חללים רבים עד פתח השער : (מא) וישב אבימלך בארומה ויגרש זכול את געל ואת יחיו משבת בשכם : (מב) ויהי ממחרת ויצא

רשי העם

שכולס : אלון מעוכני' * אושור מעוכניס : (מב) ויצא העם השדה * אנשי שכם : ויגדו . המגידים לאבימלך שיצאו בני העיר אל השדה לנשות חפזיהם

וחזירו יושבי על שזור הארץ (יחזקאל"ס י"ב) . אלון מע/נים , יתכן שהי' זה אלון אחד אשר בו היו מתקבצים יוספים יחד מעוכני ומנחשי העת ההיא , וכן מתורגם . (מ) וירדפהו , שזור הכחוש , וינס מפניו ויפלו חללים רבים , וירדפהו אבימלך עד פתח השער . (מא) וישב אבימלך , ישב ושקט ממלחמה ביום ההוא . ויגרש זכול את געל , כבר סי' רד"ק ורלב"ג אע"פ שהיו עוד אנשי העיר נלחמיו באבימלך , ואיך הכיחו לגרש את געל אשר נלחם להם נאויביהם ? כראה שהי' קצת אנשי העיר תומכי ידי זכול ואבימלך שהיה אחיהם , וכאשר ראו כי גבר יד אבימלך , חזקה ידי התומכי ורפה ידי העם אשר כנגדם ויגרשו את געל . אך יקשה לפ"ז למה גרשוהו ולא הרגוהו על אשר הסית את העיר למרוד במלכס , והסב להם כל הרעה אשר מנאחם במלחמה ? ויפה פי' בעל כ"י , ואזיע הכה את דבריו בשיטוי קצת : לא גרש זכול את געל בפועל , שאמר לו לך מעמנו , או ע"י מלחמה , אבל הענין הזה נעשה מאליו , כי אמר געל בלבו , אבימלך מחוק ישכל בקרבנו , ומחדרים יהיה זכול לו למוקש (שעד הכה נכז זכול את לב געל , ועתה נגלה לו כירעה בלבו , כמו שאמר איה סיך כו') , לכך הלך לו משכס , מפחד זכול וסיעתו ואבימלך , סן יקראנו אסון ע"כ . ואף על פי שלא מכאנו אלא ויגרש זכול , יתכן שיעקר יראתו היה מזכול . כי הוא היה כסגר אתו בעיר , ולא יצר ממנו להרע לו , אם להציר את אנשי העיר עליו , אשר נטו עדיין אחריו , או לחפור באתו וזבאו להגיד לאבימלך . ובחרתי לתרג' כוטה לדעת הזאת . (מב) ויהי ממחרת ויצא העם , ענינו אמו העם עתה לצאת השדה מחר . והעד וירא והכ' העם ויצא הנאמר אחרי הוגד לאבימלך , ואחרו לקחו את העם והגית' במארב . ובשמע זכול

מכלל יופי

(לח) פיה , פי' מאמרך : (מז) צריח

שופטים ט

חרגום אשכנזי לו

הָעַם הַשָּׂדֶה וַיִּגְדּוּ לְאַבְיִמֶלֶךְ :
 (מג) וַיִּקַּח אֶת־הָעַם וַיַּחְצֵם
 לְשִׁלְשָׁה רָאשִׁים וַיַּאֲרֹב בַּשָּׂדֶה
 וַיֵּרֶא וְהִנֵּה הָעַם יֹצֵא מִן־הָעִיר
 וַיִּקָּם עֲלֵיהֶם וַיִּכֶם :
 (מד) וַאֲבִימֶלֶךְ וְהָרָאשִׁים אֲשֶׁר
 עִמּוֹ פָּשְׁטוּ וַיַּעֲמְדוּ פֶתַח שַׁעַר
 הָעִיר וַיִּשְׁגִּי הָרָאשִׁים פָּשְׁטוֹ עַל־
 כָּל־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה וַיִּכּוּם :
 (מה) וַאֲבִימֶלֶךְ נִלְחַם בְּעִיר כָּל
 הַיּוֹם הַהוּא וַיִּלְכַּד אֶת־הָעִיר
 וְאֶת־הָעַם אֲשֶׁר־בָּהּ הָרַג וַיַּהֲרֹץ
 אֶת־הָעִיר וַיִּזְרְעָהּ מֶלֶח :
 (מו) וַיִּשְׁמְעוּ כָּל־בְּעָלֵי מַגְדָּל

רש"י שכם

פעלד . עם ווארדע אבר דעם אבימלך
 פראטן . (מג) דיור נאם הירויף זיין
 פאלק צוואמן , טיילטע עם אין דריי
 הויפן , אונד לעגטע זיך אין הינטרהאלט ,
 אויף דעם פעלדע . זא באלד ער דאן
 פאלק אויס דער שטאט ציהן זאה , פיל
 ער איכר עם הער , אונד שלוג עם .
 (מד) אבימלך ברייטעטע זיך נעמליך ,
 מיט זיין אכטיילונגן אויס , זא דאס
 איינע זיך פאר דען איינגאנג דעם
 שטאטמאהרם שטעללטע , אונד דיא
 צווייא איבריגן אכטיילונגן , דיא מאנ
 שאפט אויף דעם פעלדע אנגעגריפן ,
 אונד גשלאגן האטען . (מה) דען איבריגן
 טייל דעסוער'בן טאגס , שטירמטע
 אבימלך דיא שטאט , עראברטע זיא ,
 ערשלוג אללעס דרין בפנירלובע פאלק ,
 צערשטעהרטע דיא שטאט , אונד
 בשטרייטע זיא מיט זאלץ .
 (מו) דיא בוואהנר דעם טוהרמס בייא
 שכם

באור

זבל הדבר שלח להגיד לאבימלך , את אשר יען
 העם , והיתה תכלית הציאה לבו' על אבימלך
 פתאום . או כפירש"י לעשות מלאכתם .
 (מד) ואבימלך והראשים , הרד"ק ולב"ג
 נדחקו לפרש הראשים כמו הראש , כי לא היה
 עם אבימלך כי אש ראש אחד , ואמרו כי נקרא
 לו . למעלה אמר דרך כלל , ויקם עליהם ויכס ,
 והראשים , בראותם העם יוצא , עמדו מארבע ,
 השער , לבלתי תת ליוצאים לשוץ העירה , ושני
 במקרא . ואשרי הכותם את אשר נשדה כלחמו
 חלק יוס הנשאר , כמו זאת כל הדם תשפך
 את העיר , בכניכי העיר . מלח , שלא תהא
 אמנם הנסיון לא יסכים לזה , כי זריע' המלח
 תהיה בטבעה ממין מנת) אלא היה אצלם
 זריעת מלח סימן ההפכה והשחטה , ע"ד
 גפריה

חפזים : (מד) פתח שער העיר * שלא יוכלו
 ליכנס : (מו) לרית * יער שבו חולבות וסבני'
 סביב סביב וקודין חותו פלוי"טור בלע"ז , (כמו
 לעיל ו' ב') : בית אל ברית * חותו לרית היה של
 בעל ברית שם של ע"א שלהם וזלמון יער היה שם
 ויש פותרין לרית וו"ט בלע"ז (כמו ו' ב') שפושין
 בקרקע

מכלול יופי

(מו) צריח כו' , ורעת יונתן כי כך שם המקום , ופי' ברית שבאו אליהם לכרות
 ברית

שכס, ערפוהרן דיוס, אונר בגאבן ויד
 אויף דאן בערגשלאס, צו בית אל ברית.
 (מו) אלס פאן דעם אבימלך הינטר-
 בראכטע, האס דיא בוווארונר דעס
 טוהרמס בייא שכס, בייא זאמן ווערן.
 (מח) זאג ער אויף דען בערג צלמון,
 מיט דעם פאלקע, דאן ער מיט זיך האטע,
 גאם איינע אקסט אין דער האנד, היב
 ראמיט איינן אסט פאן איינס בוימע אב,
 אונר זאגטע צום פאלקע, וועלס ער
 בייא זיך האטע: וואס איהר מיך טוהן
 גזעהן, דאן טוהט מיר איילענדרס נאך.
 (מט) דא היב אויך דאן פאלק, יעדער
 זיינן אסט אב, פאלגטן דעם אבימלך,
 לענטן (דיא עסטע) אום דאן בערג-
 שלאס, אונר שטעללטן עס אין פלאמן.
 זא

שכס ויבאו אל צריח בית אל
 ברית: (מו) ויגד לאבימלך כי
 התקבצו כל בעלי מגדל שכס:
 (מח) ויעל אבימלך הר צלמון
 הוא וכל העם אשר אתו ויקח
 אבימלך את הקרדמות בירו
 ויכרת שוכת עצים וישאה וישם
 על שכמו ויאמר אל העם אשר-
 עמו מה ראיתם עשיתי מהרו
 עשו כמוני: (מט) ויכרתו גם-
 כל העם איש שוכה וילכו
 אחרי אבימלך וישומו על-

הצריח ויציתו עליהם את-

הצריח

רש"י

באור

גברית ומלח שרפה כל ארצה. בעלי (מו) בעלי
 מגדל שכס, בעלי הקריה, שכל העיר לכד,
 והקריה לא לכד עדיין (רבי ישעיה גאון), וע"פ דבריו ראוי לתרגם: (דיא בורגטו שכס).
 צריח, מגדל, ואמר רד"ק בששים שרש נרח בשם אביו, נקרא המגדל נרוס לפי שהכופה
 העומד סס טורח וכוועק. ויהיה נרוס מגדל גבוה לראות משם הכופה את הנעשה מרחוק.
 בל"א (אייכעווארטע). אמנם ידענו כי בנין זה מצער היא, ולא יוכל אלף איש אשר היו
 נכריח. וכתב ר' ישעיה גאון, נרוס הוא סן הסלע, ושם היו בתים בניים. וע"פ דבריו
 תרגמתי (אין בערגשלאס), כי היה דרכם מקדם לבנות להם מגדלים על שני הסלעי,
 כאשר נראה עוד בימינו סרבות בהרי הרמים בארצנו. בית אל נרית, לדעת רש"י ז"ל,
 בית של אל נרית, והוא בעל נרית הנז' לעיל) (ט' ל"ג). אמנם לדעת רד"ק שם המקום בית
 אל נרית, והלכו להמלט שם, כי יראו לשנת במגדל אשר נלכדה העיר. (מח)
 הקרדומות, כלי שמנקעין בו הענים. (מט) שוכה, היא במקום וי' כמו ויחגל
 בתוך אהלה (נראשית ט' כ"א). ואף על פי שהנפרד שוכה, לא נאמר שוכתו, כמו שלא
 נאמר נידתם, מן נודה, אלא וכל לחם נידם (יהושע ט' ה'). ונקרא ענף ען שוכה, ע"ש
 ששכך

מכלל יופי

ברית עמהם שכן תרגם ואתו לצריח בית אל למגור קיים: (מח) הקרדומות כו',
 ור' יונה כתב כי הן המרות ולא יתכן כי המר הוא כלי אחר שיחפרו בו, והוא הנקרא
 בלשון הקדש את: שוכת, סעיף וכן שוכה, כמו שוכתו, כמו וצורם: [ל' ש' פלח,
 ראה משפטי ה' צדקו, כמו שהוא הרג ע' אחיו על אבן אהת כך מדה כנגד מדה
 נהרג

הַצְרִיחַ בָּאֵשׁ וַיִּמְתּוּ גַם כָּל־אֲנָשֵׁי
 מִגִּדְדֵי־שָׁכֶם כְּאֵלֶּף אִישׁ וְאִשָּׁה :
 (נ) וַיִּלְךְ אַבְיִמֶלֶךְ אֶל־חֶבְרֹן וַיַּחַן
 בְּחֶבְרֹן וַיִּלְכְּדָהּ : (נא) וּמִגִּדְדֵי־
 עֵז הָיְתָה בְּחוּף־הָעִיר וַיִּגְסוּ שָׁמָּה
 כָּל־הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׂימִים וְכָל בְּעֵלֵי
 הָעִיר וַיִּסְגְּרוּ בַעֲדָם וַיַּעֲלוּ עֲלֵיהֶם
 גַּג הַמִּגְדָּל : (נב) וַיָּבֵא אַבְיִמֶלֶךְ
 עַד־הַמִּגְדָּל וַיִּלְחֶם בּוֹ וַיַּגֵּשׁ עַד־
 פֶּתַח הַמִּגְדָּל לְשַׂרְפּוֹ בָּאֵשׁ :
 (נג) וַחֲשִׁלֵּךְ אִשָּׁה אַחַת פָּלַח
 רֹכֵב עַל־רֹאשׁ אַבְיִמֶלֶךְ וַחֲרִץ
 אֶת־גְּלָגְלָתוֹ : (נד) וַיִּקְרָא
 מִהָרָה אֶל־הַנְּעָרִים נְשֵׂאֵי כִלְיוֹ
 וַיֹּאמֶר לֹא שַׁלַּח חֶרֶבְכֶם וּמִזֹּתְתֵנִי
 פְּדִי אֶמְרוּ לִי אִשָּׁה הֲרַגְתֶּהֶן
 וַיִּדְקְרְהוּ בַעֲרוֹ וַיִּמָּת : (נה) וַיִּרְאוּ
 אִישׁ־יִשְׂרָאֵל כִּי־מֵת אַבְיִמֶלֶךְ

וזא קאמן אללע אוינוואהנר דעס טורמס
 בייא שכס אום , אונגפעהר טווענד ,
 אן מענדן אונד פרויען . (נ) נון צאג
 אבימלך גען חבץ , בלאגרטע דיא
 שטאט אונד עראברטע זיא . (נא) אין
 דער שטאט וואר איין פעסטער טוהרם ,
 דאהין פליכטטן זיך אללע מאנס אונד
 פרויענספערסאגן , געבוט דען פאך
 נעמן דער שטאט , שלאסן הינטר זיך
 צו , אונד שטיגן אויף דאן דאך דעס
 טורמס . (נב) אבימלך צאג פאך דען
 טוהרם , אונד לים איהן שטרמן . אלס
 ער זיך אקר , ביז צום איינגאנג דעס
 טורמס זאגטע , אום איהן אנצושינדן ;
 (נג) ווארף איין ווייב איין שטיק פאן
 איינס אברגמיהלשטיינע , דעס אבימלך
 אויף דען קאפף , אונד צערשמעטרטע
 אהם דוא הודנשאלע . (נד) דא ריף
 ער איילענדס זיינס יונגן , דעס וואפנ
 טרענד , אונד שפראך : צידה דיין
 שווער , אונד טעטע מיך ! דאס מאן
 פאן מיר ניכט זאגע : איין ווייב האט
 איהן אומגבראכט . דא ערשטאך איהן
 זיין יונגע , אונד ער שטארב . (נה) אלס
 נון ישראל זאה , דאס אבימלך טאך
 וואר

באור

רשי וילכו

זוכך סניצ לאילן . (נ) אלתבן , ידמה
 טנס אנשי תבן מרדכו . (נא) עלנג המנדל ,
 להשליך אנכיס על אשה יקרב לשנור הדלת .
 (נג) פלח , חמוכה רכבו , האנן העליונה
 רבן , ומשפטו ותריץ . (נד) יאמרו לי ,
 (א) בן

(נג) פלח רכב . חמוכה אכן שלדיוס העליונה
 הקרויה רכב : ותריץ . ותרוץ : (נד) סן יאמרו
 לי . סן יאמרו עלי :
 (א) בן

ען הרקיס נקראת כן . ותריץ , הפעיל משורש
 כטו אמרי לי אסי הוא , שהוא עלי .

מכלל יופי

גהרג באבן הרחי' וכתרכנערו , כאשר עשה כן שלם לוראליקים] : (נג) ותריץ ,
 הרחי' שבחידק ענין שכר , ובמכלל הראוי פ' אהפועל בסגול כמו וישב , ובא
 בחיר'ק , אך יוד המשך נפלה ספני שהמלה מלעיל ס'ה , ובפיו' או' הוא מפעל'י
 הכפל

הרגום אשכנזי

וואר , גינגן ויא יעדר אן זיינן ארט .
(נו) זאָ בראַכטע גאָט אבימלך'ס באַזי
הייט צוריק , דיא ער געגן זיינן פֿאַטער
אויסגעאיבט , אינדעם ער זיינע זיכנציג
ברידר גמאַרדעט האטע ; (נו) אויך
דיא באַזוהייט דער לייטע צו שכם ,
בראכטע גאָט אויף איהר הויפט צוריק ,
אונד זיא טראַף דער פֿלוך דעם יוחם
זאָהנ'ס ירבעל'ס .

י (א) נאָך אבימלך , מאַכטע זיך
צו ישראל'ס בפֿרייאונג אויף ,

חולע , דער זאָהן דעם פואה , זאָהן
דודו , אַזויס יששכר ; זיין וואָהנויך
וואר , צו שמיר , אויף דעם בערגע
אפרים . (ב) ער פֿרוואַלטעטע דאָן
ריכטעראַמט אין ישראל , דרייא אונד
צוואַנציג יאָהרע , שטארב הרנאך , אונד
זאָרדע אין שמיר בנראַכן . (ג) נאָך
איהם קאַם יאיר אויס גלעד , אונד פֿיהר־
טע דאָן ריכטעראַמט אין ישראל , צווייא
אונד צוואַנציג יאָהרע . (ד) ער האַטע
דרייסיג זעהנע , וועלכע אויף דרייסיג
זעלן ריטן , אונד דרייסיג לאַנד־
שטעטע

לוּ שְׁלֵשִׁים בְּנֵי רֶכְבִּים עַל־שְׁלֹשִׁים עִירִים וּשְׁלֹשִׁים עִירִים לָהֶם

באור

י (א) בן דודו , כך שמו , וכן תיבד דודו
(ד) עירים , הרשון שמורים זכרים
והשני ערים לשנת , חכר זאת להודיע רוב
עשרו רוב בניו . ותימה על רש"י ז"ל שפי' כאן עירים עולים סוסים צמורים , ובפ'
וישלת פי' שמורים זכרים . חות יאיר , הם הנזכרים בתורה , ויאיר בן נעשה לכד אותם ,
ויקרא

מכלל יופי

שופטים ט י

וַיֵּלְכוּ אִישׁ לְמִקְמוֹ : (נו) וַיָּשָׁב
אֱלֹהִים אֶת רַעַת אַבְימֶלֶךְ אֲשֶׁר
עָשָׂה לְאָבִיו לְהַרְגוֹ אֶת־שִׁבְעִים
אָחָיו : (נז) וְאֶת כָּל־רַעַת אַנְשֵׁי
שָׁכֶם הֵשִׁיב אֱלֹהִים בְּרֹאשׁוֹ
וַתָּבֹא אֲלֵיהֶם קָלְלַת יוֹחָם בֶּן־
יִרְבֵּעֵל :

י (א) וַיָּקָם אַחֲרֵי אַבְימֶלֶךְ
לְהוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל הַזֶּה
בֶּן־פּוּאָה בֶּן־דָּוִד אִישׁ יִשְׁשַׁכָּר
וְהוּא יוֹשֵׁב בְּשָׁמִיר בְּהַר אֶפְרַיִם :
(ב) וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים
וּשְׁלֹשׁ שָׁנָה וַיָּמָת וַיָּקָבֵר
בְּשָׁמִיר : (ג) וַיָּקָם אַחֲרָיו יָאִיר
הַגִּלְעָדִי וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל
עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה : (ד) וַיְהִי־
לֹו שְׁלֹשִׁים בְּנֵי רֶכְבִּים עַל־שְׁלֹשִׁים עִירִים וּשְׁלֹשִׁים עִירִים לָהֶם

רש"י

י (א) בן דודו . כך שמו : (ד) עירי . עולים
סוסים צמורים : שלשים עירי . ושלשים
ערים כלל חומה להם לכן נקראו עירי . לשון
עירי .
בפ' וישלת פי' שמורים זכרים . חות יאיר , הם הנזכרים בתורה , ויאיר בן נעשה לכד אותם ,
ויקרא

הכפל מן רצוץ : (נו) קללת , כאשר נכתבו בתיבה ב' אותיות הדומות , ותקדם
להם תנועה קטנה , פעמים יבארו שתיהן , אבל ישימו מאריך עם הת"ק , ובאות
הראשונה מן הדומות שוא ופתח מ"ג :

י (א) בן דודו , כו' ובמקצת הנוסחאות בר אח אכוהי , וא"כ הוא ירצה , בן דוד
אבימלך : (ד) ערים , חמור בעורו קטן : ושלשים עירים , ערים , והמנהג הפ"א
קמוצה